

Nationale eenwording in Afrika: een moeilijk proces

Skander Mabrouk

Toen Afrika gedekoloniseerd werd, kreeg het te maken met het volgende probleem: bij de bepaling van de nieuwe grenzen leek het alsof er gewoon met een lijnaal een lijntje werd getrokken op de landkaart en werd nauwelijks rekening gehouden met etniciteit, waardoor er veel bevolkingsgroepen in hetzelfde land terecht kwamen. Dit leidde vaak tot gewelddadige conflicten.

In Rwanda, bijvoorbeeld, voelen de meeste mensen zich meer verwant met hun stam dan met hun land en leven de gruwelijke herinneringen aan de genocide van 1994 nog altijd voort. Er wordt wel spottend gezegd dat Hutu's nog steeds geen mobiele telefoons hebben omdat er zoveel Tutsi's op zitten. Er is dus nauwelijks sprake van nationale eenheid.

Bevordering van nationalisme

Regeringen proberen nationalisme vaak kunstmatig te bevorderen door het creëren van nationale symbolen. Zo kreeg Rwanda in 2002 een nieuwe vlag en een nieuw volkslied waarin gezongen wordt dat het land een mooie gemeenschappelijke cultuur heeft. De werkelijkheid is anders, gezien de nog altijd voortdurende etnische spanningen.

Ook sport kan een middel zijn om het nationale sentiment aan te wakkeren. Zo is de Afrika Cup voornamelijk ingesteld om de hele bevolking van een land te verenigen achter één team. Toen het voetbalelftal van Zuid-Afrika, dat zowel uit blanken als uit zwarten bestond, in 1996 het toernooi won, werd

dit grootschalig gevierd en werd het gezien als een symbolische bevestiging van het einde van de Apartheid.

Problemen

Mijns inziens is het veel te simpel om te denken dat men door een actief overheidsbeleid op het gebied van nationale symboliek daadwerkelijk het regionale bewustzijn en de sociaal-politieke cultuur als geheel significant kan bijsturen. Groepsbesef is immers afhankelijk van diepere factoren, zoals een gezamenlijke geschiedenis en gebruiken.

Door middel van bijvoorbeeld propagandistisch onderwijs (de verheerlijking van 'nationale helden') en de instelling van landelijke feestdagen proberen overheden hier vaak invloed op uit te oefenen, maar het blijkt uiterst lastig te zijn om een vastgewortelde identiteit substantieel te veranderen.

Ook als alle inwoners van een land dezelfde grondrechten hebben en dus als volwaardige burgers gelden, betekent dit niet dat de etnische groepen daadwerkelijk toenadering tot elkaar zullen zoeken. Ondanks alle goede bedoe-

lingen van de gevestigde politieke partijen kunnen radicale bewegingen toch met succes inspelen op gevoelens van rancune onder de bevolking en zo de eenheid ondermijnen.

Conclusie

Het lijkt me dan ook dat het grotendeels symbolische beleid ter bevordering van de nationale identiteit een vorm van wishful thinking is waar we vanaf moeten. Maar is dit niet te pessimistisch, en is er dan geen enkele manier om in te grijpen bij etnische spanningen?

Ik denk dat er gekeken moet worden naar oplossingen op fundamenteel niveau, bijvoorbeeld afscheiding van deelgebieden, het verlenen van meer autonomie aan verschillende bevolkingsgroepen, of een politieke elite die rekening houdt met de belangen van alle minderheden. Ook dit zal in veel landen uiterst moeilijk blijken, maar het is de enige hoop op een oplossing van het nationaliteitsprobleem. ■

Bronnen:

Darby, Paul (2002) *Africa, football, and FIFA: politics, colonialism, and resistance*. Routledge.

Adekunle, Julius (2007) *Culture and customs of Rwanda*. Greenwood Publishing Group.

Berger, Stefan (2007) *History and national identity: why they should remain divorced*. Manchester: History & Policy